

Praktijkvoorbeeld inzet prestatieladder socialer ondernemen (PSO) bij aanbesteding

Inleiding

In de zomer van 2011 heeft het college van de gemeente Apeldoorn besloten sociaal aanbesteden op te nemen in het gemeentelijk aanbestedingsbeleid. Sociaal aanbesteden is één van de methoden om werkgevers te stimuleren mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt in dienst te nemen.

Bij aanbestedingen van diensten en werken wordt in beginsel geëist dat 5% van de projectsom dan wel 10% van de loonsom binnen het project besteed moet worden aan mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.

Waar sociaal aanbesteden toeziet op de inzet van doelgroepen met een afstand tot de arbeidsmarkt, is het wenselijk ook werkgevers te stimuleren mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt in dienst te nemen én te houden. Dit kan door toepassing van de Prestatieladder Socialer Ondernemen (PSO) in organisaties. Dit onafhankelijk kwantitatief instrument meet op welke wijze ondernemers zich inzetten bij het aan het werk helpen van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Gemeente Apeldoorn realiseert zich dat zij, in beginsel, op deze manier niet direct kan sturen op inzet van werkzoekenden uit de eigen gemeente bij de bedrijven. De gemeente vindt de relatie met bedrijven, door de sociale bijdrage die bedrijven al leveren te erkennen en te belonen, ook van belang. De gemeente Apeldoorn wil sociaal ondernemerschap in brede zin stimuleren.

In deze evaluatie is een praktijkvoorbeeld omschreven op welke wijze de gemeente Apeldoorn de PSO heeft ingezet bij een aanbesteding, wat de ervaringen hiermee zijn en welk resultaat dit heeft opgeleverd.

Het voortraject

De gemeente Apeldoorn heeft ervoor gekozen de PSO als pilot in te zetten bij een meervoudig onderhandse aanbesteding voor een meerjarig onderhoudscontract. Vijf aannemers zijn uitgenodigd om een offerte in te dienen voor het meerjarig contract. Deze aannemers hebben een vooraankondiging ontvangen waarin vermeld stond dat de PSO onderdeel uitmaakt van de gunningcriteria. In de brief is informatie gegeven over de aanbesteding en de PSO. Aannemers hebben het advies gekregen de PSO aan te vragen en hen is de mogelijkheid geboden om het gesprek met de gemeente Apeldoorn aan te gaan. Bedrijven die meededen aan de aanbesteding waren overigens niet verplicht de PSO aan te vragen.

Vier van de vijf aannemers hebben gebruik gemaakt van het aanbod in gesprek te gaan. De gesprekken zijn gevoerd door de projectleider sociaal aanbesteden gezamenlijk met de contractspecialist van het ingenieursbureau. De PSO en de inzet daarvan is tijdens deze gesprekken uitgebreid besproken. Aannemers hebben tijdens het gesprek vragen gesteld over de PSO en het aan te besteden werk.

Hoe pas je de PSO toe in het bestek?

De PSO wordt als één van de gunningcriteria meegenomen in de aanbesteding, waarbij een inschrijver maximaal een percentage van de loonsom als fictieve korting kan verdienen, wanneer deze op de hoogste trede van de PSO staat. Dit percentage is afgeleid van het percentage dat normaliter bij een dergelijke aanbesteding als social return eis zou zijn opgenomen.

De systematiek (die per aanbesteding flexibel ingevuld kan worden), is in volgend voorbeeld als volgt geformuleerd:

- Geen PSO-certificaat: geen voordeel
- Aspirant-status: 7% fictieve korting
- PSO-trede 1: 10% fictieve korting
- PSO-trede 2: 13% fictieve korting

- PSO-trede 3: 15% fictieve korting

Aannemers voegen bij het indienen van de offerte het geldig certificaat bij. Monitoring na afloop is daarom niet nodig.

Is de PSO ook aangevraagd?

Alle vijf aannemers die meededen aan de aanbesteding hebben de PSO aangevraagd. Uiteindelijk hebben twee aannemers de aspirant-status ontvangen, twee aannemers de PSO-trede 3 en één aannemer de PSO-trede 1. De twee bedrijven met de aspirant-status¹ hadden deze nog niet in het bezit op het moment dat zij de offerte indienden bij de gemeente Apeldoorn.

Wat is het effect op de aanbesteding?

Door de PSO op te nemen in de gunningcriteria en bedrijven te belonen met een fictieve korting, heeft de PSO invloed gehad op de prijs die is ingediend. Er is hierdoor direct invloed op de gunning. Twee percelen zouden niet gegund zijn aan de huidige aannemer als het bedrijf geen PSO-erkenning had gehad.

Zijn er neveneffecten?

Tijdens de gesprekken met de aannemers is ook de ervaring met de inzet van doelgroepen met een afstand tot de arbeidsmarkt besproken. Daardoor kwamen ook personele vraagstukken aan de orde. Daarbij hebben we vanuit de gemeentelijke organisatie een actieve lijn gelegd met de bemiddeling van werkzoekenden in het Werkplein Activerium, het samenwerkingsverband van gemeente Apeldoorn en het UWV. Dit heeft ertoe geleid dat bij één van de aannemers een week na het gesprek een nieuwe medewerker is gestart die bemiddeld is vanuit het Werkplein Activerium.

Wat is het effect op de lange termijn?

Alle aannemers die meededen aan de aanbesteding hebben de PSO aangevraagd. De PSO stimuleert daarmee niet alleen het sociaal ondernemen bij de gegunde partij, maar bij alle partijen die een offerte indienen.

Drie bedrijven hebben aangetoond dat zij daadwerkelijk al sociaal ondernemen. Één van deze organisaties kan nog groeien op de ladder en voor de twee bedrijven op trede 3 is het de uitdaging deze trede te behouden.

Twee bedrijven hebben een plan van aanpak opgesteld om binnen één jaar de eerste trede te behalen en gaan dus actief aan de slag met sociaal ondernemen. Bij deze bedrijven is er een drijfveer ontstaan om op zoek te gaan naar de juiste werknemer uit de doelgroep.

Tijdsinvestering

Het voeren van gesprekken met aannemers is voor de projectleider sociaal aanbesteden onderdeel van de reguliere werkzaamheden. Voor de contractspecialist van het ingenieursbureau is dit een eenmalige extra tijdsinvestering geweest van in totaal 40 uur. Het opstellen van het bestek, het beoordelen van de voorstellen en het contractmanagement vraagt geen extra inspanning van de contractspecialist of de projectleider sociaal aanbesteden.

Bij een reguliere aanbesteding met sociaal aanbesteden start het traject van werving, selectie, plaatsing en monitoring na de gunning. Dit proces hoeft nu niet direct ingevuld te worden, omdat de aannemer met zijn PSO-certificaat voldaan heeft aan de verplichting van sociaal ondernemen. De aannemers moeten echter wel stappen zetten om het plan van aanpak bij de aspirant-status uit te voeren en/of ervoor te zorgen dat zij de behaalde trede kunnen houden. In dat kader zullen zij naar verwachting komend jaar contact zoeken met het Werkplein Activerium om te spreken over nieuwe plaatsingen.

Bij het regelmatig inzetten van de PSO door gemeente Apeldoorn zal er een tijdsbesparing op het gebied van monitoring optreden. De monitoring wordt door een externe auditor verricht.

¹ Aspirant-status betekent dat het bedrijf een SMART-plan maakt om binnen één jaar op trede 1 van de PSO te komen en aantoonbaar bezig is met de uitvoering van dat plan.

Hoe verder met de PSO?

Gemeente Apeldoorn kiest voor maatwerk bij de toepassing van sociaal aanbesteden. Voordat een aanbesteding op de markt gezet wordt, maakt de gemeente de afweging of sociaal aanbesteden wordt toegepast, en zo ja, in welke vorm. De inzet van de PSO past in dit maatwerk en blijft één van de opties in het gemeentelijke aanbestedingsbeleid. Op basis de gemeentelijke aanbestedingskalender wordt bepaald bij welke aanbestedingen de PSO ingezet kan worden. Onder andere bij de aanbesteding van leveringen is de PSO uitstekend in te zetten maar ook bij werken waar het deel arbeid laag is, tenzij de situatie op de arbeidsmarkt zodanig is dat nieuwe instroom van werknemers niet haalbaar is. Er zullen daarmee meerdere praktijkvoorbeelden volgen, alvorens te komen met een algehele evaluatie van de pilot.

Aangezien gemeente Apeldoorn sociaal ondernemen in de volle breedte wil stimuleren, heeft zij samen met Startfoundation een stimuleringssubsidie afgesproken. Deze stimuleringssubsidie wordt onder bepaalde voorwaarden uitgegeven in vouchers á € 1000,-. Hiermee wil Apeldoorn bedrijven stimuleren de PSO aan te vragen. Ook al hebben zij geen opdrachtgever – opdrachtnemer relatie met de gemeente.

Netwerk voor PSO gemeenten

TNO beheert het PSO-netwerk voor gemeenten. Dit netwerk is op verzoek van gemeenten opgericht om gemeenten die starten met de PSO te ondersteunen. Hierbij wordt de inzet en kennis van de PSO bij aanbestedingen, subsidiebeschikkingen, stimulering en zelf aanvragen door gemeenten gedeeld. Gemeenten kunnen zich aanmelden voor dit PSO-netwerk via www.pso-nederland.nl .